

GÁL VIKTOR

JELENTÉS SZÁDVÁR 2014. ÉVI RÉGÉSZETI KUTATÁSÁRÓL

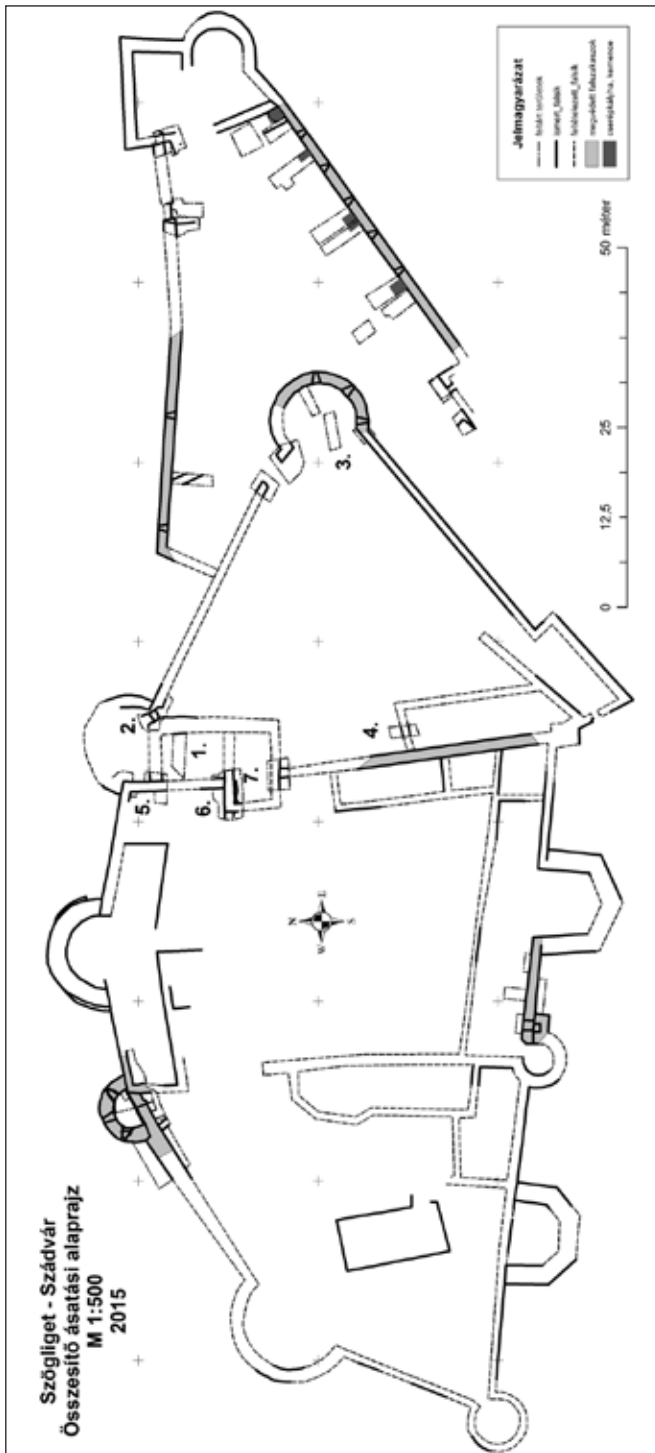
2014 augusztusának első hetében immár ötödik alkalommal nyílt lehetőségünk Szádvár régészeti feltárásának folytatására. A továbbra is a Szádvárért Baráti Kör által szervezett és a Herman Ottó Múzeum munkatársai által irányított ásatás során a középső vár, valamint a belső várba vezető kapuépítmény területén folytattunk kutatást. A feltárás célja a továbbiakban konzerválni-helyreállítani tervezett falcsonkok környezetének feltárása, valamint az építési periódusok és a járószintek tisztázása volt.

A középső vár északi részén emelkedő félköríves Lakatos bástyát az 1573. évi Angelini-féle alaprajz a középső vár területe felé nyitott formában ábrázolja, s a bástyától délnyugatra egy téglalap alaprajzú épület emelkedik. A kutatás során azonosítottuk ez utóbbi északkeleti sarkát, valamint északi falának nyugati végét. Kiderült, hogy ez az épület utólagosan épült hozzá a középső és a belső várat elválasztó egykori várfalhoz. A belsejében kijelölt kutatóárokából kitermelt igen nagy mennyiségű, mintegy másfél méter vastag köves omladék ellenére sem értük el annak járószintjét, így a feltárást ezen a területen, a balesetveszélyes metszETFalak miatt, felfüggesztettük (1. kép 1).

A Lakatos bástya és a középső várudvar találkozási pontján kijelölt szelvényben megfigyelhettük, hogy a bástyát – feltételezhetően a 17. század folyamán – egy 100 cm széles és 135 cm hosszú falazattal lezárták. E fal bástyabelső felőli síkjában két függőleges és két vízszintes gerenda fészket tisztítottuk ki. Kiderült, hogy a 20x20 cm átmérőjű elemekből összeállított fakeretet lényegében körbefalazták. Az időközben elpusztult gerendákba ütött nagyméretű szegek hegyes végeit a kőfalba építve figyeltük meg. Ennek a szerkezetnek a funkciója (ajtókeret?) pontosan még nem tisztázott. A feltárt fal északi oldalán az eredeti szinthez képest majd 2 méteres mélységben tártuk fel a Lakatos bástya habarcsos padlóját (1. kép 2).

A középső vár további két pontján folytattunk feltárást. A Lisztes bástya előterében a 2013-ban megnyitott kutatóárok vonalában, attól nyugatra kerestük a bástya esetleges lezárásának nyomait, valamint habarcsos járószintjének kiterjedését. Sajnos a legutolsó masszív habarcsos járószint felülete eddig a pontig már nem terjedt ki, de nem leltük nyomát a félköríves rondella lezárásának sem. Azaz a Lisztes bástya igen nagy valószínűséggel a középső vár területe felé nyitott lehetett, Ledentu 1639-es tusráján is látható tetőzetét így önálló oszlopok tarthatták. Ezt a hipotézist azonban csak a bástya belsejének teljes feltárásával igazolhatjuk vagy cáfolhatjuk meg (1. kép 3).

Az ún. Porkoláb fal keleti előterében megkíséreltük magának a Porkoláb háznak az elsődleges lokalizálását. A feltételezett épület északi részén, egy kelet-nyugati irányú

1. kép Szádvár. Összesítő kutatási alaprajz a 2014. évi feltárási helyszínekkel

törmelékdomb tetején kijelölt kutatóárokban – előzetes elképzeléseinktől kb. egy méterrel délebbre – tártuk fel az épület északi falának egy kis részletét. Sajnos a belső járósíntjét a vastag omladékréteg miatt a rendelkezésünkre álló idő alatt nem tudtuk elérni, de az északi fal feltételezett külső oldalán megtaláltuk az alapját képező természetes sziklafelszín és a mellette húzódó Árpád-kori és őskori leletanyagot tartalmazó legalsó réteget is. Azonban kifejezett járósínteket ezen az oldalon sem találtunk (1. kép 4).

A belső vár területén a kaputoronytól északra emelkedő falcsonktól nyugatra nyitott kutatóárokban az utolsó járósíntet egy téglapadló formájában azonosítottuk. Ezen a területen azután észak felé haladva megtisztítottuk a belsővár falának északkeleti sarkát, tehát a külső várfal tetejét és a

2. kép Szádvár. A kaputorony északi fala dél felől

Lakatos bástya nyugati indítását is. Megállapítottuk, hogy a belső vár északi és keleti fala egy periódusban épült, ennek a falazatnak a része a kaputoronytól északra húzódó falvonulat. A Lakatos bástya nyugati falvége viszont ehhez a falsarokhoz utólagosan épült hozzá (1. kép 5). Mindezen, feltehetően korai falazatoknak része a Csonka bástyától keletre emelkedő magas falcsonk, s ennek a falvonulatnak az északnyugati sarkát sikerült azonosítani a Csonka bástya feltárásakor, melynek építőhabarcsából 13–14. századi kerámia került elő.

A legfontosabb feladat, a kaputorony feltárása több fontos kérdést vetett fel. Magasan álló északi, azaz nyugat-keleti irányú falcsonkjá északi előterében járósíntet az eredeti felszíntől mért több mint másfél méteres mélységben sem észleltük, holott az itt elért bontási szint megegyezett az északabbra megtalált, említett téglapadló szintjével. A kutatás során a falcsonkról az azt övező területek feltárásával megállapíthattuk, hogy az utólag épült hozzá a belső vár északkeleti, említett sarkától induló, egykor a belső várat lezáró várfalhoz. Hozzávetőlegesen megállapítható volt a jelenleg igen roncsolt állapotban ránk maradt fal eredeti magassága is, mivel azt a kaputorony magasabb falazata megőrizte számunkra. Az utolsó felszín alatt mintegy fél méteres mélységben azonosítottuk az egykori toronyépület külső északnyugati sarkát is, melyet nagyméretű (40×40×75 cm) kváderkövekkel armíroztak. Ennek egyik eleme in situ maradt meg. Ettől a saroktól nyugatra egy ehhez később hozzáépített falazat indul, mely a kaputoronytól északra húzódó

3. kép Szádvár. A kaputorony északi fala észak felől

épülethez tartozhatott – ennek téglapadlóját említettük az előzőekben (1. kép 6).

A falcsonk déli síkjának kutatása során megtaláltuk a torony nyugati falát, s ennek keleti, azaz belső vakolt síkját is azonosítani tudtuk. A mélyítés eredményeként kibontakozott a nyugat-keleti irányú fal déli oldalán egy dongaboltozat indítása, valamint a boltozatot erősítő északnyugati szögletes pillér is előkerült. Miután megtisztítottuk a kaputorony utóbb tárgyalta magasabb északi falával párhuzamosan futó, lepusztult déli falazat tetejét is, nagyrészt lehetővé vált az épület elsődleges értelmezése is. Eszerint itt egy alsó szintjén dongaboltozattal lezárt kapuátjáró lehetett, melynek még csak felső részét találtuk meg – a nyugati fal belső, vakolt szakasza alatt helyezkedhetett el maga a kökeretes kapu. Nagyon valószínű, hogy a ma a középső

vár területén heverő, s egyértelműen egy felvonóhidás kapuhoz tartozó keretkövek ehhez az építményhez tartoztak.

Feltételezhető az is, hogy ez a kapuépítmény nem zárult le kelet felé az említett korai keleti várfal síkjának vonalában, ugyanis a már többször említett nyugat-keleti irányú falban egyértelmű elválást nem találtunk. Hipotézisként így megfogalmazhatjuk, hogy a középső és a külső várat egykor elválasztó falazathoz, ami egykor külső várfaként is funkcionált, talán az eredeti egyszerű várkapu helyére, eddig még ismeretlen időben, egy, a keleti falsíkból kiugró, téglalap alaprajzú, nagyméretű, többszintes kapuépítményt emeltek. Figyelemre méltó, hogy a tornyot körülvevő omladékrétegből igen nagy mennyiségben került elő 13–15. századi kerámia, míg a kései, 16–17. századi anyag lényegében hiányzott (1. kép 7).

A 2014. évi ásatás, habár kiemelkedő tárgyi leletet nem produkált, szerencsés módon számos területen pontosította Szádvár alaprajzát és építési periodizálásához is fontos adatokat szolgáltatott.